

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Lyrisk top-fire 2004

Larsen, Peter Stein

Published in:
nypoesi.net

Publication date:
2005

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Larsen, P. S. (2005). Lyrisk top-fire 2004. nypoesi.net.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- ? Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- ? You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- ? You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Lyrisk top-fire 2004

Veteranerne Ørnsbo, Nordbrandt, Høeck og Rifbjerg rager op det danske lyriske felt af Peter Stein Larsen

Ved en rekapitulation af de danske lyrikudgivelser fra året 2004 konstaterer denne anmelder, at de fire øverste pladser, hvad kvalitet angår, besættes af fire af de mest garvede danske digtere, nemlig Jess Ørnsbo, Henrik Nordbrandt, Klaus Høeck og Klaus Rifbjerg. Man kan her fundere over, om årsagen til denne hitliste er, at denne midaldrende anmelder holder sig til det sikre og vrissent modsætter sig ungdommens ret til en førertrøje? Eller om grunden er, at der hos en række af de yngste digtere, hvor maskespil og avantgardistisk effektjageri ofte står i forgrunden, ikke i tilstrækkelig grad er noget psykologisk-eksistentielt set tilstrækkelig interessant og nuanceret på færde? Eller om prioriteringen skyldes, at der i værkerne, der stammer fra de fire bedste nulevende danske lyrikere, er helt unikke sammenhænge mellem formsprog og livstolkning? Ordene var følgende i mine anmeldelser af digtsamlingerne.

1:

Fingeraftryksforgiftning

Smertefulde, sortsynede og smukke digte af Jess Ørnsbo

"Hoplå" lyder titlen på Jess Ørnsbos nye digtsamling, og skulle man være så naiv at tro, at der under denne titel gemmer sig nogen form for munter og frejdig stemning, kan det naturligvis kun være, fordi man ikke før har stiftet bekendtskab med Ørnsbos sortsynede, sataniske og sarkastiske livsholdning. For hos Ørnsbo grines der højst på galgenhumoristisk vis, og af opbyggelig tro på verdens fortræffelighed er der aldrig så meget som et glimt.

Der er således som altid dømt rasende social kritik fra første side af Ørnsbos digtsamling, og at samfundet er noget værre skidt, kan man da også forvise sig om på hver eneste side af "Hoplå", hvor typiske tekster bevæger sig fremad på katalogisk vis i metaforiske hæslighedsæstetiserende salver af typen: "de sælger glaserede forståelser / og råsyltede stemmer / de sælger glemmebøger med fremtidens / navne de reparerer mennesker / der har vendt huden / forkert / de laver møder med gratis tremmer / til ansigtet / de har turistguider / til hjernens irveje." Også litteraturhistorikerne, det pak, der har været så infame at bære Ørnsbo på skjolde gennem hans fyrrårig digterkarriere skal naturligvis i tilgift have et hånligt digt, hvor der fortælles om, hvordan disse udsætter den stakkels uskyldige digter for "fingeraftryksforgiftning", og: "Derefter begynder kampen mellem aftrykkene / hvem er rigtigst hvem er ejeren / Til de store plenummer møder de alle op / møllene rotterne miderne / snylterne / der er en slubren og en stank / af dårlig fordøjelse."

Kan man således sige, at der kan være noget patetisk og puerilt over holdningen i en række af Ørnsbos evindelige 'det-er-samfundets-skyld'-salutter, så er man til gengæld oftest dybt berørt af de digte, hvor Ørnsbo i højere grad drejer sin optik fra de dumme svin til den lidelse og armod som – uden at skylden for dette straks og skråsikkert udpeges – kan opleves af almindelige mennesker. Helt vidunderlig smukt er f.eks. et illusionsløst og smertefuldt digt med titlen "Til Pasternak", fra hvilket en række passager lyder: "der er ingen følelse så stor / at den ikke kan være under en glasplade / der er ingen skygge så sort / at den ikke kan være i din åbne mund / der er ingen omsorg så stor / at slagene ikke rammer præcist / ind i ansigtet / der er intet smil så blødt / at det ikke ender i inkarnationer af beton / der er intet alfabet så levende / at det ikke kan fyldes af døde digte / der er intet så rent / at ormene ikke kan overleve."

Hvad angår Ørnsbos "Hoplå", kan man indvende, at der såvel tematisk som formsprogligt ikke er noget nyt under solen i forhold til de forrige samlinger. Til gengæld er det indiskutabelt, at Ørnsbo med denne samling endnu en gang viser, hvorfor han er en digter i

særklasse og med sit unikke billedsprog - ved siden af Højholt – vel nok den nulevende lyriker overhovedet, der har haft størst indflydelse på, at dagens lyrik ser ud, som den gør.

Jess Ørnsbo:
Hopla. Digte.
Borgens Forlag.
105 sider. Kr. 249,00.

2:

De onde danske årstider

Nordbrandts dekadente lyrik er bedst i sine selvironiske momenter

I Nordbrandts digtsamling "Pjaltefisk" møder man alt det, man kender fra digterens værker gennem snart fire årtier. Der er kærlighedsjeremiaderne over den elskede, som altid befinder sig et andet sted, mens digteren melankolsk-længselsfuldt sidder i skumringen og stirrer på det blomstrende mandeltræ. Der er de dekadent-morbide digte om, hvordan digteren betragter krematoriets røde skorsten og længes bort fra en verden, hvis djævelske essens er de danske årstider, som altid har pint det stakkels nordbrandtske jeg. Og der er de metapoetiske digte, hvor der associeres vildt over et ord, såsom "pjaltefisk" eller "hyttefad", hvis billedlige og klanglige potentialer hensætter digteren i en fascinerende tankeflugt.

Alligevel kan man notere sig, at der er tale om en vis nyorientering i Nordbrandts nye digtsamling, idet digtene nemlig i langt højere grad – angiveligt på grund af digterens nyligt annoncerede flytning til landet – end tidligere henter deres stof fra Danmark.

Når Nordbrandt i "Pjaltefisk" tager udgangspunkt i danske forhold, foregår det dog med den samme idiosynkrasi, som i hans tidligere produktion. Ligesom digteren altid har taget afstand fra brugen af rimede og metriske former i lyrikken, idet disse opfattes som begrænsende og falsk harmoniserende, har den danske sommer en reducerende og destruktiv virkning på det digteriske jeg. Og ud fra denne sammenligning, der naturligvis er ligeså logisk absurd, som den er æstetisk fascinerende, skriver Nordbrandt så en 'sonet' med titlen "Den rigtige danske sommer", hvis djævelsk ironiske anslag lyder: "En rigtig dansk sommer skal være temaet for denne sonet: / For det må være rigtigt, at det, som omgiver én, ikke skal siges / i tretten eller femten linier, men i fjorten: Sådan vil jeg mene / alting kommer på sin plads, så form og indhold bliver ét / sådan som jeg selv er ét med sommeren / som er ét med danskheden."

Er Nordbrandt ofte en god digter, når han er ædende ond, idiosynkratisk og urimelig i sine holdninger, så er han dog allerbedst, når han mobiliserer en portion raffineret selvironi. Mit bud på den nordbrandtske lyriks fremtid er i hvert fald, at vi er på vej ind i en fase, hvor selvansagelse og selvironi er ved at afløse frelstthed og hån i en række af de melankolske og aggressive tekster. Af denne grund er de bedste digte i "Pjaltefisk", også dem, hvor digteren travestere sin egen dekadente attitude, som i det følgende pragtfulde "Forløsning": "Jeg glæder mig sådan / til sommeren er forbi! / Og vinden suser / så fjerne skove rykker nær / og det bliver tidligt mørkt / og gule tagetes lyser / så søvngængerne / kan finde ned fra tage og kirketårne / og jeg har glemt, hvem jeg var / og danser under en gadelygte i støvregnen / sammen med de møl, der åd mit sidste sæt tøj."

Henrik Nordbrandt:
Pjaltefisk. Digte.

Gyldendal.
80 sider. Kr. 150,00.

3:

Kryptons grønne usandsynlighed

Høeck pragtfulde gigantdigtsamling er fyldt med syrede visioner og sort humor

Blandt mange udødelige formuleringer fra det sidste århundredes mest indflydelsesrige digter-essayist T.S.Eliot finder man i "The Metaphysical Poets" (1923) en bestemmelse af den store digters fremmeste egenskab, nemlig evnen til at skabe synteser ud af de ting, der for det almindelige fortravlede moderne menneske blot fremstår som tilfældige foreteelser i en betydnings- og sammenhængsløs hverdag. Formuleringen kan næppe passe bedre i forhold til dansk litteratur end på en Klaus Høeck, hvis betragtelige række af encyklopædiske mammutværker med tiden næppe har ladet eneste emne uberørt. Hvad der imidlertid i særlig grad er bemærkelsesværdigt for både den digter – f.eks. ham selv! - Eliot sigter til som Høecks værker, er, at det universalistiske og syntesedannende på ingen måde er noget, der har med værkernes kvantitet at gøre, men at dette ytrer sig helt ned på de enkelte digtes niveau. Hør blot den følgende pragtfulde salve fra Klaus Høecks netop udkomne 336 sider store poetiske præstation med den udtalelige titel "HSIEH":
"klokken syv står jeg / op og tænder sie /mens fujitzu com /puteren lader dens grøn / ne skærm lyse i / lyset så fore / tager jeg mig alt muligt / andet skræller kar / tofler læser novalis / renser negle før jeg går / i seng slukker jeg igen / for computeren."

I ovenstående citat bemærker man, at Høeck vanen tro markerer sig som den nørdede system- og teknikfreak og religionsmystiker, han er, idet der er tale om, at de enkelte digte imiterer den gamle kinesiske "I Ching" med ying- og yang-verslinier på henholdsvis 5 og 7 linier. Og skulle man ikke være konfus nok af Høecks betragtninger over østlige versformer i et appendix, hvor vi får at vide, at samlingens ca. 300 12-linier lange digte fordeler sig i relation til 64 hexagrammer, kan man så gå videre til et andet appendix, der leverer de sædvanlige Høeck'ske datalogiske svadaer om "formelle variable" i digtsamlingen, hvor i hvert fald denne læser – der dog har en matematisk-fysisk studentereksamen - kan sige, at han ikke fatter en lyd. Men som sædvanlig er det for en oplevelsen af Høecks værk ret ligegyldigt, hvad det ser for et obskurt knivsystem, digteren har stillet op til at skære sin tekst til med. Hovedsagen er, at der kommer nogle fabelagtige tekster ud af det.

Emnerne i "HSIEH" er i hovedsagen de samme som i Høecks andre bøger, idet der fokuseres på unikke synteser af religiøsitet, naturvidenskab og kunst, hvor et fast kendetegn er, at der i teksterne springer lyn mellem den konkrete iagttagelse og de store universelle sammenhænge. Specifikt finder vi en række emnekredse eller spor, som løber igennem "HSIEH", der især omfatter bevægelser i cyberspace, refleksioner over det periodiske system og funderinger over en stensamling, som digteren er i besiddelse af. Hvis nogen således skulle tro, at strejftog på www ikke kan tjene som inspiration for stor poesi, er Høecks samling nok det hidtil vigtigste dementi af dette inden for dansk digtning: "vi surfer sammen / på nettet i ste / det for at gå i / skoven stjernehim / len ser vi og ly / sende nattesky / er mellem to månefor / mørkelser før vi ender / i en fjern hypertext med / de obskure ko / ordinator: <http://home.worldonline.dk.vakset>." Ligeså pragtfuld i sine fantasiprotuberanser er et digt om noget så tilsyneladende tørt som det periodiske system: "tag med på en van / dring i det peri / odiske system / lad os gå ind ved / h gennem brintens / påfugleport tre / trin ned til kaliums mør / ke kælder og så / ad den lange gang / til højre der en / der ved kryptons grøn / ne usandsynlighed."

Som de absolutte highlights blandt de utallige fine digte i "HSIEH" vil jeg dog kåre en række selvironiske poetologiske tekster, hvor Høeck mere end i sine sidste samlinger folder sig ud i en sorthumoristisk absurdistisk stil såsom: "jeg er begyndt at / gå med sort under / tøj der lugter af / eddike og klør / i lysken før det vaskes / første gang jeg kan godt hø / re at det lyder / bizart, nærmest / som en gammel luder / men måske er det / sådan digterne ender / i forhold deres ord." Det tror jeg nu ikke, Høeck gør. Han er stadig sammen med Nordbrandt den mest vidtspændende, svært kategoriserbare og bedste nulevende danske digter.

Af denne grund kan man også undre sig over, at man i "HSIEH" møder noget for Høeck så sjældent som en tekst, der på vulgær og poppet Lars Bukdahlsk vis snakker løs om "afbrænding af modernismekonstruktionen". Ikke fordi Høeck ikke må mene lige, hvad det passer ham, eller at hans synspunkter om hvad som helst gør hans digtning ringere. Men fordi det næppe gavner den status som Høecks forfatterskab har, at han lader sig indrullere i et litteraturpolitisk spil, hvor han allierer sig med og sidestilles med en flok middelgode og litteraturhistorisk set ikke langtidsholdbare digtere som Laugesen, Turèll, Kirkeby, Leth og Johannes L. Madsen, som Bukdahl og et par andre litterater ser det som deres kald i en stadig mere skinger toneart at udråbe til det 20. århundredes store digteriske åbenbaring. Dette rokker dog naturligvis ikke ved vægten af "HSIEH". Den er uden diskussion en af årets vigtigste danske digtsamlinger.

Klaus Høeck:
HSIEH. Digte.
Gyldendal.
336 sider. Kr. 298,00.

4:

Kulturradikalismen anno 2004

Herlige socialt-satiriske digte af Klaus Rifbjerg

Der har i de seneste år i den danske litterære og kulturelle offentlighed været en tendens til, at de tidligere hævdvundne etiketter "kulturradikalisme" og "modernisme" og deres vigtigste eksponenter Torben Brostrøm, Villy Sørensen og Klaus Rifbjerg er blevet udsat for voldsom kritik. Mens visse litterater mener, at de tre herres kardinalsynd er, at de har undertrykt en amerikansk beatlyrisk inspireret digttradition fra slutningen af tresserne, mener andre, at det i første række er den realistiske prosa, der er blevet underkuet. Og minsandten om man ikke også fra folketingsmedlemmer og ministre kan høre, at kulturradikalismen bærer hovedansvaret for problematiske pædagogiske tilstande i dagens folkeskole, et fald i kvaliteten inden for forskningen ved universiteternes humanistiske fag, samt at visse af dens repræsentanter med deres politiske engagementer har udøvet landskadelig virksomhed. Fælles for de mange vidt forskellige bidrag til, hvad der med et poppet udtryk er blevet døbt, kulturkampen, er dog vistnok næsten kun, som Thomas Bredsdorff tørt har bemærket, den aggressive tone og den bemærkelsesværdige mangel på humor i den ofte yderst ensidige argumentation.

I forhold til denne opinion kan der være grund til at glæde sig over, at der i hvert fald er én, der konstant tager til genmæle, nemlig 1960'er-generationens måske sårede, men absolut ikke svækkede, gamle hanelefant Klaus Rifbjerg. Det nyeste skud fra hoften i denne retning er den netop udkomne satiriske digtsamling med titlen "Pap".

Man kan roligt kalde Rifbjergs digtsamling for en samling dagsaktuelle lejlighedsdigte, idet der i teksterne ofte beskrives konkrete begivenheder fra de allerseneste

måneder såsom stats- og kulturministerens møde på Marienborg med udvalgte – læs: ikke-kulturradikale – forfattere. Der er på denne vis ikke tale om digte i den klassiske stil med almene og psykologisk-eksistentielle problemstillinger og anvendelse af et særligt sofistikeret lyrisk sprog. På den anden side har Rifbjergs tekster som altid et drive, en intensitet og en fandenivoldsk humor, der gør dem til unikke vidnesbyrd fra denne digter.

Grebet i de fleste digte fra ”Pap” består i at vende og dreje bestemte situationer, således at resultatet bliver en absurdistisk satire. Der opstår på denne vis groteske spil med betydning, og der ironiseres raffineret over tidens floskler, som det f.eks. er tilfældet i et rablende digt, der bliver ved med at gentage sætningen ”Jeg synes det er synd for Kurt Thorsen”. Et andet skringrende vanvittigt (og kulturradikalt!) politisk-satirisk digt hedder ”Bush og Gud” og er en gigantisk smalltalkstrøm, der bl.a. lyder: ”så kom Gud ind ad døren og gik hen til Bush / der lå på gulvet i sit eget bræk og med en / knust flaske i hånden og sagde til ham: // ”Så, Bush, hold så op med det der. Du ved jo / godt at du ikke kan tåle det og du bliver / nødt til at sende dit tøj til rensning og at / Laura ikke kan lide det. Så rejs dig op og / vind det præsidentvalg.” Endelig kunne man nævnte denne anmelders favorit i samlingen, nemlig ”I en sal på et hospital”, der handler om intet mindre end Rifbjergs fantasi om et sygebesøg hos Søren Krarup.

Det er ufattelig morsomt (og kulturradikalt!). Og samlingen viser i hvert fald Rifbjerg som en skribent, der måske ikke er klogere end sine debatmodstandere, der naturligvis alle - spændende fra Bent Jensen og Jørgen Schleimann til Brian Mikkelsen og Bertel Haarder - optræder i samlingen, men som til gengæld med sit sproglige overskud og sin fabelagtige humor har et helt andet format end disse. Så hører man tilmed til dem, der har mere sympati for 1960’ernes kulturradikalisme end de seneste tiders kulturkamp, er Rifbjergs ”Pap” en guldgrube.

Klaus Rifbjerg:
Pap. Digte.
Gyldendal.
72 sider. Kr. 150,00.